

Sunde og raske medarbejdere sikrer vækst

▼ KONSULENT MALTHER MUNKØE, CAND.SCIENT.POL, MA, SUNDHEDSPOLITISK CHEF
 MARTIN KOCH PEDERSEN, CAND.SCIENT.POL, ARBEJDSMILJØKONSULENT ANNE-
 MARIE RØGE KRAG, CAND.SCIENT.POL, MA

RESUME

Sunde og raske medarbejdere er en forudsætning for fortsat vækst og velstand i det danske samfund på lige fod med fx veluddannede medarbejdere. Derfor er der et ikke uvæsentligt samfundsøkonomisk potentiale ved netop at fokusere på et godt helbred, funktionsevnen og den generelle sundhedstilstand blandt danskere på arbejdsmarkedet, såvel som i befolkningen generelt.

Sunde og raske medarbejdere er en forudsætning for vækst og velstand

Det offentlige, erhvervslivet og den enkelte borger er alle vigtige aktører, når det drejer sig om at sikre Danmark en sund og rask arbejdsstyrke. Dette Perspektiv peger på forbindelsen mellem gevinsterne for samfundet som helhed, for virksomhederne og for den enkelte ved garanti om hurtig udredning og et godt helbred. Perspektivet viser følgende:

- Samfundsøkonomisk er der store gevinster at hente ved at nedbringe sygefraværet, så folk hurtigere kan komme tilbage i arbejde. Dansk Erhverv ønsker her at fremhæve, at erfaringen er, at man meget hurtigere kan tilbyde udredning i private tilbud end i det almene sundhedssystem. Hvis den samlede sundhedssektor kan opnå et tilsvarende effektivitetsniveau, vil det kunne give en stor samfundsøkonomisk gevinst, ifølge beregninger fra Dansk Erhverv i størrelsesordenen 5,4 mia. kr., jf. figur 1. Derfor foreslår Dansk Erhverv, at der opstilles en *garanti for hurtig udredning* for at indfri dette potentiale.
- Virksomhederne giver i dag medarbejderne mange muligheder for at træffe sunde valg ved bl.a. at tilbyde sundhedsforsikringer, frugtordninger og tilskud til fx rygestop eller fysioterapi. Virksomhederne tager et betydeligt medansvar for at sikre en sund levevis og dermed forebygge sygdom og nedslidning. Dansk Erhverv foreslår, at dette styrkes yderligere ved at give *skattefrihed på arbejdsgiverbetalte sundhedsfremmende ydelser*.
- Et godt arbejdsliv er afgørende for folks sundhed, helbred og livskvalitet, og det er veldokumenteret, at man bliver *mere* sund af at være i arbejde.

Gevinst på 5,4 mia. – hvis man kan indfri det effektiviseringspotentiale, som private erfaringer tilsiger, der er

Virksomhederne tager medansvar for medarbejders sundhed

Man bliver mere sund af at være i arbejde

Figur 1

Årlig samfundsøkonomisk potentiale ved hurtig udredning

Langtidssygemeldte (3-52 uger)	Heraf med behov for udredning*	Gns. reduktion i sygdomsforløb	Gevinst per sygedag sparet	Samlet effekt
128.000 personer	85.760	50 dage	1.251 kr.	5,4 mia. kr.

Kilde: Pension Danmark, MedHelp, DA, Danmarks Statistik, DØR og Dansk Erhverv

* Der findes ikke samlet statistik på arbejdsmarkedet for, hvor mange personer der årligt har behov for en egentlig udredning. Beregningen er derfor foretaget ud fra erfaringerne fra sundhedsvirksomheden MedHelp, som har opgjort det ud fra kunderne. Selvom der herved er en vis usikkerhed om det præcise omfang, er der under alle omstændigheder tale om en væsentlig effekt i milliardklassen. Beregningen gennemgås nærmere i det følgende.

Gevinst for samfundet: hurtig udredning kan give milliarder

Mange danskere er i dag midlertidigt uden for arbejdsmarkedet på grund af sygdom. Det er bekosteligt for både den enkelte, virksomheder (offentlige som private) og samfundet som helhed, fordi man ikke kan bidrage til værdiskabelse på arbejdspladsen. Hvis man kan få folk hurtigere tilbage på arbejdsmarkedet, vil det derfor øge arbejdsudbuddet og derved give mulighed for økonomiske gevinster.

Når man er langvarigt syg, øges risikoen for at miste tilknytningen til arbejdsmarkedet i forbindelse med sygdommen, og efter et års fravær kommer hver femte aldrig tilbage, også selvom at sygdommen ikke nødvendigvis i sig selv er alvorlig, viser Beskæftigelsesministeriets analyse om sygefravær fra 2008ⁱ.

I mange sygeforløb går der for lang tid med at få stillet en diagnose. Det betyder, at evt. vigtig behandling samt genoptræning påbegyndes senere, end det kunne have været sket, hvis tiden i udredningsforløbet var kortere. Det betyder, at mange syge danskere i dag har et unødvendigt langt fravær fra deres arbejdsplads. Hvis man kan reducere den tid, der går med at få udredning, kan man derfor hente en stor samfundsøkonomisk gevinst.

Dansk Erhverv foreslår, at der indføres en garanti for hurtig udredning til alle danskere, så det uudnyttede potentiale for hurtigere at sikre udredning til syge danskere kan indfris. En garanti for hurtig udredning kan se ud som følger:

- Der må højst gå 10 arbejdsdage fra henvisning fra praktiserende læge til første undersøgelse foretages.
- Der må højst gå 10 arbejdsdage mellem hver undersøgelse.
- Der må højst gå 5 arbejdsdage, fra en undersøgelse er foretaget, til der gives svar til patienten, samt opstilles en plan for det videre forløb.

Hvis det offentlige sundhedsvæsen ikke kan overholde tidsfristerne, skal patienten have mulighed for at få udført de diagnostiske undersøgelser hos en privat leverandør. Udredningsgarantien skal også gælde for henvisning til speciallæger, hvor der i dag er lang ventetid.

Flere forsikringsselskaber tilbyder en lignende ordning til forsikringstagerne. Tal fra PensionDanmark viser, at sygemeldte, der benytter deres ordning, i gennemsnit får reduceret udredningsforløbet med 50 dage i forhold til et lignende offentligt forløb (og det alene i forhold til 1. undersøgelse), dvs. de kommer hurtigere i gang med evt. behandling. De personer, der anvender PensionDanmarks ordning, er ikke repræsentative for befolkningen. Da effekten alene sker ved, at arbejdsgange mv. er indrettet på at sikre en hurtig udredning, er det dog mindre væsentligt. Det antages derfor, at der er et potentiale for, at det offentlige vil kunne give udredning i gennemsnit 50 dage hurtigere end i dag, og folk tilsvarende komme 50 dage hurtigere tilbage på arbejdsmarkedet. En egentlig udredningsgaranti vil kunne være et vigtigt skridt ift. at indfri dette potentiale. Dansk Erhvervs beregninger viser, at hvis dette effektiviseringspotentiale indfries, vil det indebære en årlig samfundsøkonomisk gevinst på 5,4 mia. kr. som skitseret ovenfor i figur 1.

Beregningsforudsætninger

Ifølge tal fra DA's Arbejdsmarkedsrapport fra 2010 er der i gennemsnit 400.000 sygemeldinger på arbejdsmarkedet pr. år. Heraf har 32 pct. en varighed på 3-52 uger, hvilket svarer til 128.000 medarbejdere. Personer, hvis sygefravær er under 3 uger, vil normalt ikke få brug for udredning og længerevarende behandling. Personer, hvis sygefravær varer længere end 52 uger, vil i mange tilfælde glide ud af arbejdsmarkedet eller blive erstattet af vikarer eller på anden vis. Det antages derfor konservativt, at hurtig udredning vil kunne reducere sygdomsforløbet med i gennemsnit 50 dage for 128.000 langtidssygemeldte danskere på arbejdsmarkedet. Som nævnt vil en udredningsgaranti gælde alle danskere, men den positive samfundsøkonomiske effekt opstår i kraft af, at personer i beskæftigelse kan reducere længden af deres fravær fra arbejdsmarkedet.

En garanti for hurtig udredning kan give en besparelse på ca. 5,4 mia. kr.

Det er ikke alle de 128.000 langtidssygemeldte på arbejdsmarkedet, som har behov for udredning. Der findes ikke en central statistik for årsagerne til sygemeldingerne, og derved kan det kun blive et skøn, hvor mange af disse 128.000 langtidssygemeldte som vil kunne få gavn af hurtigere udredning. Blandt andet vil sygemeldinger, der skyldes personlige problemer, næppe kunne få gavn af hurtigere udredning. Erfaringer fra virksomheden MedHelp viser, at 33 pct. af langtidssygemeldingerne hos deres kunder skyldes faktorer, hvor hurtig udredning ikke vurderes at være relevant. Antager vi, at det samme forhold gælder generelt, er det, ud fra PensionDanmarks erfaringer, i alt 85.760 forløb, som kan blive afkortet med i gennemsnit 50 dage. Da MedHelps kunder ikke nødvendigvis er repræsentative for den danske befolkning, er dette estimat – 33 pct. – dog temmelig usikkert. Derfor er der også regnet på et *forsigtigt scenarie*, hvor det i stedet kun er halvdelen af de 128.000 sygemeldte, der ikke vil kunne få gavn af en hurtig udredning.

Ifølge Danmarks Statistik er den gennemsnitlige månedsløn på arbejdsmarkedet 36.539 kr. (2010). Fordelt over 365 kalenderdage giver ordningen en gennemsnitlig gevinst på 1.251 kr. for hver dag, et sygefraværsløb reduceresⁱⁱ (opjusteret fra 2010 til 2012-niveau ud fra Det Økonomiske Råds lønudviklingsprognoseⁱⁱⁱ). Vi antager, at den samfundsøkonomiske gevinst er givet ved denne gennemsnitlige lønindkomst. Da der som før nævnt ikke findes detaljerede oplysninger om sygeforløb med fx oplysninger om personers lønniveau, er det nødvendigt og formentlig også rimeligt at lægge en sådan antagelse til grund for beregningen.

Afhængig af ens kontraktlige bestemmelser vil man ofte få udbetalt et lavere beløb ved længere sygdomsforløb, men vi går her ud fra, at der er et samfundsmæssigt tab svarende til værdien af den arbejdskraft, der er fraværende fra arbejde, som antages at være givet ved lønnen (hvilket er en forsigtig antagelse, idet man ofte går ud fra, at arbejdsudbud giver en gevinst givet ved værdiskabelse, snarere end alene lønnen).

Hvis sundhedssektoren kan opnå samme effektivitetsniveau som de private erfaringer (dvs. forkorte den gennemsnitlige tid, det tager at få udredning, med 50 dage), vil den samfundsøkonomiske gevinst ud fra disse beregningsantagelser give en samfundsøkonomisk gevinst på **5,4 mia. kr.**^{iv} ved, at danskere på arbejdsmarkedet hurtigere kommer tilbage i arbejde. I det *forsigtige scenarie*, hvor det er halvdelen i stedet for en

tredjedel af de langtidssygemeldte, som ikke får gavn af hurtig udredning, er den samfundsøkonomiske gevinst 4,0 mia. kr. Denne effekt sker i kraft af et øget arbejdsudbud. Dertil kommer, at der spares udgifter, som betales til sygedagpenge. En effekt der dog ikke er regnet på.

Der er med andre ord et stort økonomisk potentiale ved, at den samlede ventetid på at få udredning ved sygdom kan reduceres til et niveau, der svarer til erfaringerne hos private udbydere. Tidligere har man høstet store gevinster andre steder i sundhedssystemet, navnlig da man indførte en behandlingsgaranti, hvilket har reduceret ventetiden på behandling fra i gennemsnit 90 dage til i dag under 60 dage^v. Og også selvom det ikke lykkes sundhedssektoren at opnå helt samme grad af effektivitet som PensionDanmarks udredningsordning, vil der efter alt at dømme alligevel være en potentiel samfundsøkonomisk gevinst i milliardklassen.

Ligesom ved behandlingsgarantien vil det kræve nogle omstillinger at indfri effektiviseringspotentialer, idet processer og arbejdsgange skal optimeres. Endvidere kan det fx blive nødvendigt at ombygge dele af bygningsmassen, og det vil være nødvendigt at se på mulighederne for at få større fleksibilitet i tilrettelæggelsen af arbejdet. Der er med andre ord tale om en *potentiel* gevinst, som vil kunne opnås, hvis det igennem en række tiltag kan lykkes det offentlige at opnå samme grad af effektivitet i udredningsforløbene som hos PensionDanmark.

Eftersom gevinsten er baseret på potentialer for effektiviseringer, forekommer det plausibelt, at der kun vil være tale om yderligere udgifter på udredningsområdet i en overgangsfase. I det omfang en garanti for hurtig udredning fører til større brug af private aktører, som det har været tilfældet med behandlingsgarantien, vil der endog formentlig blive tale om yderligere langsigtede besparelser. Det skyldes, at privathospitalerne i dag leverer sygehusydelse til 83 pct. af DRG-taksten^{vi}, altså til 83 pct. af den pris som de offentlige sygehuse honoreres med. Det er således tænkeligt, at en hurtig udredning vil kunne indebære en besparelse på de offentlige udgifter til udredning sideløbende med at reducere spildtiden og således øge arbejdsudbuddet.

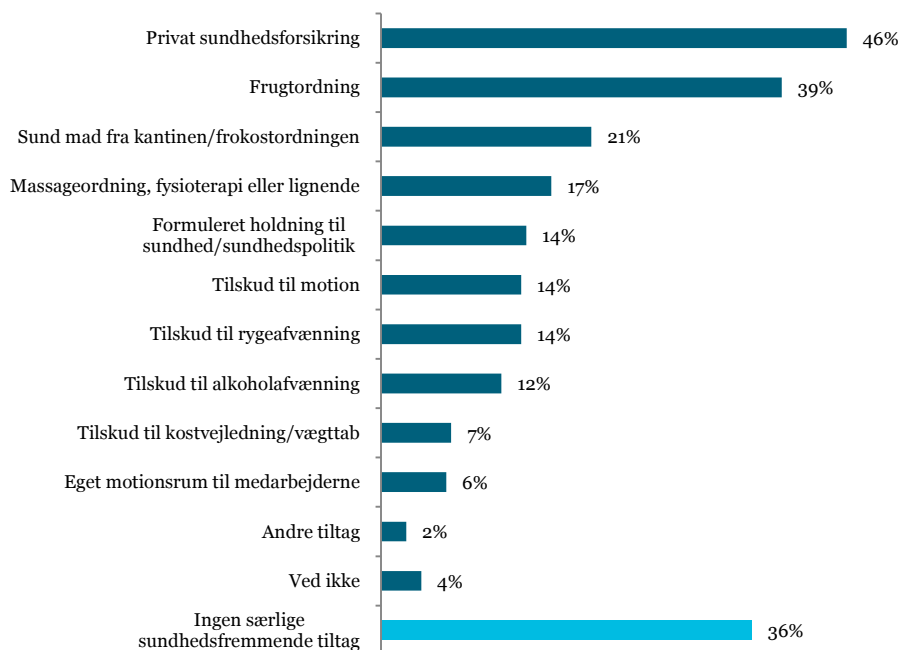
Gevinst for erhvervslivet: virksomhederne tager ansvar for medarbejdernes sundhed

Virksomhederne bruger mange ressourcer på tiltag, der højner medarbejdernes sundhed, og de tager derfor i betydeligt omfang ansvar for at give medarbejderne muligheden for at træffe det sunde valg, mens de er på arbejde. Det gælder eksempelvis private sundhedsforsikringer, frugtordninger, massageordninger, tilskud til motion eller rygeafvænning, og lignende.

Virksomhederne gør meget for, at medarbejderne har mulighed for at træffe sunde valg

64 pct. af Dansk Erhvervs medlemsvirksomheder har aktivt indført særlige sundhedsfremmende tiltag. Dansk Erhverv foreslår, at virksomhedernes indsats støttes og styrkes yderligere ved, at der gives skattefrihed på arbejdsgiverbetalte sundhedsfremmende ydelser.

Figur 2

Sundhedsfremmende tiltag på virksomhederne

Kilde: Dansk Erhvervs medlemsundersøgelse 2012

Note: Det har været muligt at opgive flere svar

Mange af de tiltag, virksomheder indfører for at øge medarbejdersundheden, smitter på medarbejdernes livsform mere generelt. I 2012 dystede en lang række virksomheder eksempelvis om at være sundest i konkurrencen "Danmarks Sundeste Virksomhed". Spørgeskemaundersøgelser i forbindelse med konkurrencen viste, at medarbejderne også i deres private liv blev inspireret af virksomhedernes tiltag som fx sund kantine-mad og mulighed for motion efter arbejdstid. Mange medarbejdere begyndte at have generelt sundere madvaner og dyrkede motion også uden for de af arbejdspladsen tilbudte muligheder. Det varierer naturligvis fra virksomhed til virksomhed, hvilke sundhedsfremmende tiltag der kan give mening. Men erhvervslivet gør meget for at tage ansvar for medarbejdersundheden

Gevinst for den enkelte: man bliver sund af at arbejde

Personer, som er i arbejde, er mere sunde end folk uden for arbejdsmarkedet. At have et arbejde giver selvværd og ofte sundere vaner. Det skyldes til dels, at folk, som har et godt helbred, har større sandsynlighed for at komme i eller beholde deres arbejde, men det er dokumenteret, at arbejde i sig selv har en positiv sundhedseffekt.

Figur 3 viser, at personer i beskæftigelse har færre lægebesøg, indlæggelser og færre medicinudgifter end andre befolkningsgrupper.

Personer, der er i arbejde, er sundere

Figur 3

Træk på de offentlige sundhedsydelse i 2005 fordelt på tilknytning til arbejdsmarkedet

	Almen læge	Special-læge	Sengedage, indlæggelse	Ambulante besøg	Medicinske udgifter
Beskæftiget	8,0	1,5	0,4	0,8	1.200 kr.
Ledig	10,5	1,8	0,3	0,8	1.400 kr.
Kontanthjælp	16,5	2,6	1,4	1,7	2.500 kr.
Førtidspension	22,3	2,1	1,9	2,1	9.100 kr.
Uden for arbejdsstyrken	12,1	2,1	0,9	1,3	1.900 kr.
I alt	9,6	1,6	0,6	0,9	1.800 kr.

Kilde: AE-rådet 2009

Samtidig er den forventede middellevetid højere blandt folk i beskæftigelse. Figur 3 viser, at en mand på 61 år, som er i beskæftigelse, kan forvente at leve godt 21 år længere, hvilket er 2,5 år mere end en 61-årig ledig mand.

Mænd der er i arbejde, lever i gennemsnit længere

Figur 4

Forventet restlevetid for en 61-årig mand, fordelt på tilknytning til arbejdsmarkedet

	Ufaglært	Erhvervs-faglig	Videregående uddannelse	I alt
I beskæftigelse	20,7	20,7	22,2	21,1
På efterløn	18,5	19,1	20,8	18,9
På førtidspension	13,3	13,8	14,9	13,5
Ledig	18,2	18,7	19,5	18,6
Øvrige	18,5	18,0	20,6	18,9
I alt	18,6	19,5	21,5	19,5

Kilde: AE-rådet 2010

Det samme gør sig gældende hvad angår kvinder, jf. figur 4. Her kan en 61-årig kvinde i beskæftigelse forvente at leve knapt et år længere end en 61-årig kvinde, der er ledig.

Kvinder der er i arbejde, lever i gennemsnit længere

Figur 5

Forventet restlevetid for en 61-årig kvinde, fordelt på tilknytning til arbejdsmarkedet

	Ufaglært	Erhvervs-faglig	Videregående uddannelse	I alt
I beskæftigelse	23,8	24,1	25,0	24,2
På efterløn	22,5	23,2	24,4	22,9
På førtidspension	18,5	18,8	19,4	18,6
Ledig	23,0	23,9	25,0	23,5
Øvrige	22,9	23,2	24,1	23,1
I alt	21,8	23,1	24,3	22,5

Kilde: AE-rådet 2010

Et studie, som forsøger nærmere at udrede kausaliteten, er OECD (2008), der viser at det i høj grad er *på grund af* arbejdet, at beskæftigede er mere sunde. Således, at det at gå fra at være beskæftiget til at være arbejdsløs er forbundet med et lavere mentalt velbefindende, og modsat at overgå til at være beskæftiget er forbundet med et højere niveau af velbefindende.

Det giver højere velbefindende at komme i arbejde

Figur 6

Effekt på mentalt velbefindende af at gå fra arbejdsløshed til beskæftigelse, og fra beskæftigelse til arbejdsløshed

		Australien		Canada		Schweiz		Stor-britannien	
		Sig.	Koeff.	Sig.	Koeff.	Sig.	Koeff.	Sig.	Koeff.
Mænd	Fra arbejdsløs til beskæftigelse	**	0,79	***	-0,65	***	0,45	***	1,40
	Fra beskæftiget til arbejdsløs	-	0,77	***	0,41	***	0,45	***	1,28
Kvinder	Fra arbejdsløs til beskæftigelse	**	0,79	***	-0,65	-	0,45	***	1,40
	Fra beskæftiget til arbejdsløs	***	2,29	***	0,36	***	0,47	***	1,16

Kilde: OECD 2008 "Employment Outlook Report"

Anm.: ** signifikant på 5 pct. niveau, *** signifikant på 1 pct. niveau. Der er anvendt forskellige modeller i de fire landestudier, hvorfor resultaterne ikke er direkte sammenlignelige.

Derfor er investering i sunde og raske medarbejdere en win-win-win situation: lavere sygefravær giver gevinster for både samfundet som helhed, den enkelte og arbejdsgiveren. Sundhed kan ikke blot være med til at modvirke sygdom, men også mere generelt bidrage til mere motiverede og produktive medarbejdere.

Sunde og raske medarbejdere er en win-win-win situation

▼ OM DENNE UDGAVE

"Sundhed giver bonus på bundlinjen" er 11'ne nummer af Dansk Erhvervs Perspektiv. Redaktionen er afsluttet den 10. maj 2012.

▼ OM DANSK ERHVERVS PERSPEKTIV

Dansk Erhvervs Perspektiv er Dansk Erhvervs analysepublikation, der sætter fokus på aktuelle problemstillinger og giver baggrund og perspektiv på samfundsmæssige problemstillinger. Dansk Erhvervs Perspektiv udkommer ca. 25 gange årligt og henvender sig til beslutningstagere og meningsdannere på alle niveauer. Ambitionen er at udgøre et kvalificeret og anvendeligt beslutningsgrundlag for væsentlige, aktuelle udfordringer på alle områder, som har betydning for dansk erhvervsliv og den samfundsøkonomiske udvikling.

Det er tilladt at citere fra Dansk Erhvervs Perspektiv med tydelig kildeangivelse og med henvisning til Dansk Erhverv.

▼ REDAKTION

Analysechef Geert Laier Christensen (ansv.), cand. scient. pol., chefkonsulent Mira Lie Nielsen, cand. oecon., cheføkonom Bo Sandberg, konsulent Malthe Munkøe, cand.scient.pol, MA, presse-konsulent Lisa Sandager, cand. merc., journalist.

▼ ISSN-NR.: 1904-7894

Dansk Erhvervs Perspektiv indgår i det nationale center for registrering af danske periodika, ISSN Danmark, med titlen "Dansk Erhvervs perspektiv: Analyse, økonomi og baggrund (online)"

▼ KVALITETSSIKRING

Troværdigheden af tal og analyser fra Dansk Erhverv er afgørende. Dansk Erhverv gennemfører egne spørgeskemaundersøgelser i overensstemmelse med de internationalt anerkendte guidelines i ICC/ESOMAR, og alle analyser og beregninger gennemgår en kvalitetssikring i henhold til Dansk Erhvervs interne kvalitetsmanual.

Denne analyse er offentlig tilgængelig via Dansk Erhvervs hjemmeside. Skulle der trods grundig kvalitetssikring forefindes fejl i analysen, vil disse blive rettet hurtigst muligt og den rettede version lagt på nettet.

▼ KONTAKT

Henvendelse angående analysens konklusioner kan ske til sundhedspolitisk chef Martin Koch Pedersen, mkp@danskerhverv.dk, tlf. 3374 6695

▼ NOTER

i Beskæftigelsesministeriets "Analyse af sygefraværet", april 2008, s. 36

ii (36.539*12)/365=1.201. Ved at regne med kalenderdage snarere end arbejdsdage er der set bort fra, at gevinsten ved at få folk tilbage i arbejde hurtigere afhænger af, hvordan sygdomsforløbet fordeler sig i forhold til weekender og ferier.

iii DØR, "Dansk økonomi, efterår 2011".

iv 128.000 langtidssygemeldte*(1-0,33) (da hurtig udredning ikke finder anvendelse på ca. hver tredje langtidssygemelding) *50 dages besparelse per langtidssygemeldt*1.251 kr.=5,4 mia. kr.

v Beregninger på baggrund af Landspatientregistret

vi jf. <http://www.sum.dk/Sundhed/Sundhedsokonomi/Udvikling%20i%20takster.aspx>